

«Τοῖς ἐντευξομένοις»

Τὸ Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης: «Θεωρία καὶ Πράξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης», ὁργανώθηκε ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ συνεκλήθη ὑπὸ τὴν εὐλογία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου στὴν Ἀθήνα, κατὰ τὸ τριήμερο 3-5 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 2000. Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ διευθυντὴς τοῦ IBM κ. Γρηγόριος Θ. Στάθης, ἦταν αὐτὸς ποὺ παλαιότεν ὀραματίσθηκε τὴ σύγκληση τοῦ συγκεκριμένου Συνεδρίου, ἀλλὰ καὶ νεωστὶ εἰσηγήθηκε τὴ σχετικὴ πρόταση στὴ νέα σύνθεση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος¹, κατὰ τὶς τρεῖς πρῶτες συνεδριάσεις του². Ἡ εὐρεῖα συζήτηση μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ. τοῦ IBM, καθὼς καὶ οἱ ἀλλεπάλληλες συσκέψεις τοῦ διευθυντοῦ, τοῦ γραμματέ-

---

1. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1999 καὶ ἐντεῦθεν ἡ σύνθεση τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διαμορφώθηκε ὡς ἀκολούθως:

Πρόεδρος· ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος

Ἀντιπρόεδρος· ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καρπενησίου κ. Νικόλαος
Γενικὸς γραμματεὺς· ὁ λέκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀχιλλεὺς Γ. Χαλδαιάκης

Ταμίας· ὁ λέκτωρ [τώρα ἀναπληρωτὴς καθηγητὴς] τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀθανάσιος Θ. Βουρλῆς

Μέλος· ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Εὐάγγελος Δ. Θεοδώρου

Μέλος· ὁ αἰδεσιμολογιώτατος πρωτοπρεσβύτερος κ. Δημήτριος Β. Τζέρπος, διδάκτωρ θεολογίας

Μέλος· ὁ ἐλλογιμώτατος κ. Κωνσταντῖνος Χ. Καραγκούνης, διδάκτωρ βυζαντινῆς μουσικολογίας

Διευθυντὴς· ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γρηγόριος Θ. Στάθης

2. Οἱ συνεδριάσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας λαμβάνουν χώρα στὸ κτήριο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, στὸ γραφεῖο τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου. Οἱ συγκεκριμέναι τρεῖς συνεδριάσεις ἔγιναν κατὰ τὴν Τρίτη 28η Σεπτεμβρίου 1999, τὴν Παρασκευὴ 21η Ἰανουαρίου 2000 καὶ τὴν Παρασκευὴ 2α Ἰουνίου 2000.

ως καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν συνεργατῶν τοῦ Ἰδρύματος, γιὰ τὴν ἐπεξεργασία καὶ ρύθμιση τῶν ἐπὶ μέρος λεπτομερειῶν, ὁδήγησαν, ἀκολούθως, στὸν καταρτισμὸ τοῦ παρουσιαζομένου στὴ συνέχεια τελικοῦ προγράμματος τοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖο καὶ ὁμοφώνως ἐγκρίθηκε ἀπὸ τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος.

* * *

Ἐξ ἀρχῆς συμφωνήθηκε, προκειμένου τὰ πορίσματα τῶν ἐργασιῶν τοῦ παρόντος Συνεδρίου νὰ διασπαροῦν ὄντως ἀνὰ τὸ ψαλτικὸ πανελλήνιο, τὸ κύριο σῶμα τῶν συνέδρων νὰ ἀποτελέσουν μουσικολογικῶτατοι ἱεροφάλτες ἢ καὶ ἱερεῖς, τοὺς ὁποίους θεωρήθηκε λυσιτελέστερο νὰ ὀρίσουν οἱ κατὰ τόπους Ἱερῆς Μητροπόλεις τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς τὸν συγκεκριμένον σκοπὸ συνετάγη ἔγκαιρα, ἤδη ἀπὸ 21ης Αὐγούστου τοῦ ἔτους 2000, καὶ ἀπεστάλη «πρὸς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» τό —ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 3657/ 1698— ἀκόλουθο «Ἐγκύκλιον Σημείωμα» τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος:

Ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως ληφθείσης ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 28ης παρελθόντος μηνὸς Ἰουνίου ἐ.ε., γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι τὸ Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ ἀπὸ εἰσήγησιν τοῦ Διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Γρηγορίου Στάθη, Καθηγητοῦ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ Ψαλτικῆς Τέχνης τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ εὐλογίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, Προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος, διοργανῶνει τὸ Α' Πανελλήνιον Συνέδριον Ψαλτικῆς μὲ κεντρικὸν θέμα «Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης». Τὸ Συνέδριον ἔχει ἀκραιφνῶς ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα καὶ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν διερεύνησιν τοῦ θέματος καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἱστορικὴν καὶ θεωρητικὴν ἐξακρίβωσιν τῶν βασικῶν πτυχῶν, αἱ ὁποῖαι μορφοποιοῦν τὸν ἰδιαίτερον αὐτὸν ἑλληνικὸν μουσικὸν πολιτισμὸν, τὴν Ψαλτικὴν Τέχνην τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, δηλαδὴ τὴν βυζαντινὴν καὶ μεταβυζαντινὴν —νεωτέραν ἑλληνικὴν— μελοποιίαν.

Τὸ Συνέδριον τοῦτο θέλει πραγματοποιηθῆ κατὰ τὸ τριήμερον 3-5 Νοεμβρίου 2000 εἰς τὸν συνεδριακὸν χώρον τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν (Βασιλέως Κωνσταντίνου 48, Ἀθήναι). Ἡ ἔναρξις τούτου θὰ γίνῃ εἰς τὴν Μεγάλην Αἴθουσαν Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (κεντρικὸν κτήριο, Πανεπιστημίου 30). Θὰ εἶναι ἀνοικτὸν Συνέδριον διὰ παρακολούθησιν ἀπὸ πάντα καλοπροαίρετον ζητητὴν τῆς ἀληθείας. Θὰ σταλοῦν προσκλήσεις εἰς εὐρὴ φάσμα ἀποδεκτῶν καὶ βεβαίως εἰς ἅπαντας τοὺς φορεῖς καὶ ἐκπροσώπους τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων τοῦ κλάδου τῶν Ἱεροψαλτῶν.

Κατὰ τὸ ὡς ἄνω τριήμερον προβλέπονται καὶ δύο ἔξοχα ψαλτικὰ γεγονότα. Πρῶτον τὴν Κυριακὴν πρωί —5ην Νοεμβρίου—, Ἀρχιερατικὸν Συλλεΐτουργον εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τῶν Ἀθηνῶν, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου καὶ δεύτερον τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς 5ης Νοεμβρίου, ἐρμηνεία ἐπιλεγμένων βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν ψαλμάτων ὑπὸ χοροῦ ἀπαρτιζομένου ἀπὸ ὅλους τοὺς ψάλτας-ἐκπροσώπους τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων.

Οἱ ὁμιληταὶ καὶ τὰ θέματα τῶν καθωρισμένων εἰσηγήσεων ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

1. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Δοσίθεος Κανέλλος, Ἡγούμενος Ἱερᾶς Μονῆς Τατάρνης.
Τελετουργικὴ διάστασις τῆς ψαλτικῆς· περὶ τυπικῆς εὐταξίας
2. Γρηγόριος Θ. Στάθης, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.
Ἱστορικὴ θεώρησις τῆς ψαλτικῆς τέχνης· διδακτικὴ καὶ διάδοσις
3. Ἀντώνιος Ε. Ἀλυγιζάκης, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
Ἡ ἐκφωνητικὴ ψαλτικὴ πράξις· τὰ “χῦμα” καὶ τὰ “ἐκφώνως” ἀναγνώσματα
4. Δημήτριος Γιαννέλος, Ἀναπληρωτὴς Καθηγητὴς Ἰονίου Πανεπιστημίου.
Τὰ ἔντυπα θεωρητικὰ τῆς ψαλτικῆς· ἀνακύπτοντα προβλήματα

5. Ἀχιλλεὺς Γ. Χαλδαιάκης, Λέκτωρ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ θεωρητικὴ σπουδὴ τῆς ψαλτικῆς τέχνης ἀπόπειρα διαχρονικῆς προσεγγίσεως

Ὅθεν καὶ πρὸς ἀρτίαν καὶ λυσιτελεῖ διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, παρακαλοῦμεν ὅπως, κατὰ τὴν ἐμφρονα κρίσιν τῶν οἰκείων Ἀρχιερέων, ὀρισθῶσι παρὰ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ἕως δύο (2) ψάλται, μουσικολόγοι ἢ μουσικολογοῦντες, ὡς ἐκπρόσωποι τούτων εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων δεόν ὅπως κοινοποιηθῶσι τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὸ ἀργότερον ἕως τῆς 29ης προσεχοῦς μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ.ε.. Τὰ ἔξοδα φιλοξενίας (διαμονῆς καὶ σιτίσεως) τῶν ὀρισθησομένων ἐκπροσώπων Συνέδρων-Ψαλτῶν καλυφθήσονται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὰ δὲ ἔξοδα μετακινήσεως τούτων ὑπὸ τῆς οἰκείας Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Οἱ ἐπιστημονικοὶ συνεργάται τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, κ. Δημήτριος Μπαλαγεώργος —διδάκτωρ— καὶ κ. Γρηγόριος Ἀναστασίου —ὑποψ. διδάκτωρ Βυζαντινῆς Μουσικολογίας—, ἀναλαμβάνουν τὸ μείζον ὀργανωτικὸν βάρος τοῦ Συνεδρίου. Ἡ διεύθυνσις τοῦ Ἰδρύματος διὰ τὴν ἀλληλογραφίαν εἶναι: Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθῆναι (τηλ.: 01-7219076, 7248680-9, ἔσωτ. 262, FAX 7212839).

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης

Παράλληλα, ἡ συσταθεῖσα ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ³, δρομολόγησε τὶς ἀπαραίτητες ἐνέργειες γιὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀρτιώτερη διεξαγωγὴ τοῦ Συνεδρίου· τὴν πρώτην κοινοποίησιν τοῦ πράγματος ἀπετέλεσε τὸ

3. Ἡ σύνθεσις τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου ψηφίστηκε ἀπὸ τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας ὡς ἀκολούθως:

Γρηγόριος Θ. Στάθης, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ διευθυντῆς τοῦ IBM

ἀκόλουθο, συνταχθὲν ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Γρ. Θ. Στάθη, ἐγκύκλιο γράμμα, πὺ ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 2000 ἀπεστάλη ἐπίσης σὲ εὐρὸ κύκλο ἀποδεκτῶν (Ἱερὲς Μητροπόλεις Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης, Ἐκκλησίας Δωδεκανήσων, Ἐξαρχίας Πάτμου, συνδικαλιστικὲς ἱεροφαλτικὲς ὀργανώσεις, μουσικολόγους, ἐρευνητές, μουσικοδίφες, μουσικοδιδασκάλους, μελοποιούς, συγγραφεῖς φαλτικῶν ἐκδόσεων κ.ἄ) γιὰ μιὰν πρώτη ἐνημέρωση τῶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα φιλομούσων:

Τὸ Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ ἀπὸ εἰσήγηση τοῦ διευθυντοῦ κ. Γρηγορίου Στάθη, καθηγητοῦ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ Ψαλτικῆς Τέχνης τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ εὐλογία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, Προέδρου τοῦ Δ. Σ. τοῦ Ἰδρυματος, διοργανώνει τὸ Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς μὲ κεντρικὸ θέμα: «Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης». Τὸ Συνέδριο ἔχει ἀκραιφνῶς ἐπιστημονικὸ χαρακτήρα καὶ ἀποσκοπεῖ στὴν διερεύνηση τοῦ θέματος καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ, ἱστορικὴ καὶ θεωρητικὴ ἐξακρίβωση τῶν βασικῶν πτυχῶν, οἱ ὁποῖες μορφοποιοῦν τὸν ἰδιαίτερο αὐτὸν ἑλληνικὸ μουσικὸ πολιτισμὸ, τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη τῆς ὀρθόδοξης λατρείας, δηλαδὴ τὴν βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ —νεώτερη ἑλληνικὴ— μελοποιία. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν καθορίστηκε ἡ θεματικὴ τοῦ Συνεδρίου νὰ ἐκτείνεται σὲ πέντε μόνο εἰσηγήσεις, τὶς ὁποῖες παρακλήθηκαν νὰ ἐτοιμάσουν καὶ πραγματευθῶν ἰσάριθμοι πανεπιστημιακοὶ διδάσκαλοι, τῶν Τμημάτων Μουσικῶν Σπουδῶν τῶν ΑΕΙ τῆς χώρας μας.

Γιὰ τὰ βασικὰ θέματα τῆς ψαλτικῆς πράξεως ἀπὸ ἔποψη ἐρμηνευτικῆ θὰ γίνῃ μιὰ συνεδρίαση στρογγυλῆς τράπεζας, στὴν ὁποία θὰ κληθῶν νὰ ἐκφράσουν τὶς ἀπόψεις τους δια-

---

Ἀθανάσιος Θ. Βουρλῆς, λέκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἀχιλλεὺς Γ. Χαλδαιάκης, λέκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
π. Δημήτριος Β. Τζέρπος, διδάκτωρ θεολογίας
Δημήτριος Κ. Μπαλαγεωργος, διδάκτωρ βυζαντινῆς μουσικολογίας
Γρηγόριος Γ. Ἀναστασίου, ὑποψήφιος διδάκτωρ βυζαντινῆς μουσικολογίας

κεκριμένοι Πρωτοψάλτες καὶ Χοράρχες. Ἀπ' τὴν διαπραγμάτευση τῶν θεμάτων καὶ τὴν διεξαγωγή τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, μὲ προβλεπόμενο μακρὸν διάλογο, προσδοκᾶται νὰ προκύψουν οἱ ὀρθὲς ἀποτιμήσεις ἐπὶ τῶν ψαλτικῶν πραγμάτων τῆς ἐλληνικῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἰκανωθοῦμε νὰ δρομολογήσουμε τὴν ὑλοποίηση τῶν πρακτέων, κατὰ τάξιν καὶ προτεραιότητα, μὲ σοβαρότητα καὶ ἀκρίβεια.

Γιὰ τὴν εὐόδωση τῶν σκοπῶν αὐτῶν, δηλαδὴ τὴν καλὴ καὶ λυσιτελεῖ διεξαγωγή τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, μὲ γόνιμο καὶ καρποφόρο διάλογο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυμητὴ διάδοση καὶ δηλοποίηση τῶν ὅσα καλὰ εὐδοκήσει ὁ Θεὸς νὰ προκύψουν, παρακαλοῦνται ἡ Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ οἱ Ἱερὲς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐπιλέξουν, μὲ τὴν φροντίδα τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως, ἓνα ἢ δύο ψάλτες, μουσικολόγους ἢ μουσικολογοῦντες, νὰ συμμετάσχουν στὸ Συνέδριο. Ἡ συμβολὴ τους μὲ παρεμβάσεις κατὰ τὶς συζητήσεις, σχετικὲς πάντοτε μὲ τὰ θέματα τῶν βασικῶν εἰσηγήσεων, θὰ εἶναι εὐκταία καὶ εὐπρόσδεκτη.

Τὸ Συνέδριο θὰ πραγματοποιηθῆ τὸ τριήμερο 3-5 Νοεμβρίου 2000 στὸν συνεδριακὸ χῶρο τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν (Βασιλέως Κωνσταντίνου 48, Ἀθήνα). Ἡ ἑναρξὴ τοῦ Συνεδρίου θὰ γίνῃ στὴν Μεγάλῃ Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου (κεντρικὸ κτήριο, Πανεπιστημίου 30). Θὰ εἶναι ἀνοικτὸ Συνέδριο γιὰ παρακολούθηση ἀπὸ κάθε καλοπροαίρετο ζητητὴ τῆς ἀληθείας. Θὰ σταλοῦν προσκλήσεις σὲ εὐρὸ φάσμα ἀποδεκτῶν καὶ βεβαίως σὲ ὅλους τοὺς φορεῖς καὶ ἐκπροσώπους τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων τοῦ κλάδου τῶν ἱεροψαλτῶν.

Κατὰ τὸ τριήμερο προβλέπονται καὶ δύο ἔξοχα ψαλτικὰ γεγονότα. Πρῶτο, τὴν Κυριακὴ πρωΐ —5 Νοεμβρίου— ἀρχιερατικὸ συλλεῖτουργο στὸν ἱερὸ μητροπολιτικὸ ναὸ τῶν Ἀθηνῶν, μὲ προεξάρχοντα τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο· καὶ δεύτερο, τὴν Κυριακὴ βράδι —5 Νοεμβρίου— ἐρμηνεία ἐπιλεγμένων βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν ψαλμάτων ἀπ' τὸν χορὸ ψαλτῶν «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης», πλαισιωμένο καὶ ἀπ' τοὺς ψάλτες-ἐκπροσώπους τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων.

Οἱ ἐλλογιμώτατοι κύριοι ὁμιλητὲς καὶ τὰ θέματα τῶν καθωρισμένων εἰσηγήσεων εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Γρηγόριος Θ. Στάθης, καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν·

Ἱστορικὴ θεώρηση τῆς ψαλτικῆς τέχνης· διδακτικὴ καὶ διάδοσις

2. Ἀντώνιος Ε. Ἀλυγιζάκης, καθηγητῆς Πανεπιστημίου Μακεδονίας·

Ἡ ἐκφωνητικὴ ψαλτικὴ πράξις· τὰ "χῦμα" καὶ τὰ "ἐκφώνως" ἀναγνώσματα

3. Ἀχιλλεὺς Γ. Χαλδαιάκης, λέκτωρ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν·

Ἡ θεωρητικὴ σπουδὴ τῆς ψαλτικῆς τέχνης· ἀπόπειρα διαχρονικῆς προσεγγίσεως

4. Δημήτριος Γιαννέλος, ἀναπληρωτῆς καθηγητῆς Ἰονίου Πανεπιστημίου·

Τὰ ἔντυπα θεωρητικὰ τῆς ψαλτικῆς· ἀνακύπτοντα προβλήματα

5. Ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος, ἡγούμενος Ἱερᾶς Μονῆς Τατάρνης·

Τελετουργικὴ διάστασις τῆς ψαλτικῆς· περὶ τυπικῆς εὐταξίας

Πέρα τοῦ διαλόγου ποὺ προσδοκᾶται νὰ ἀναπτυχθῆ μετὰ ἀπὸ κάθε εἰσήγησι, τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου θὰ ἀφιερωθῆ ὅλος ὁ χρόνος στὴν εἰδικὴ συνεδρίασι στρογγυλῆς τραπέζης γιὰ ἐλεύθερη συζήτησι, μετὰ ἀπὸ μικρὴ σχετικὴ εἰσήγησι, ἐπὶ τοῦ βασικοῦ θέματος τῆς ψαλτικῆς πράξεως ἀπὸ ἔποψι κυρίως ἐρμηνευτικῆ. Στὴν στρογγυλὴν τράπεζα θὰ καθήσουν οἱ μουσικολογιώτατοι κύριοι· Λεωνίδας Ἀστέρης, Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, οἱ Ἁγιορεῖτες Γέροντες ἱερομόναχος Γρηγόριος καὶ μοναχὸς Δανιὴλ τῆς ἀδελφότητος τῶν Δανιηλαίων, Χαρίλαος Ταλιαδῶρος, Πρωτοψάλτης τοῦ ἱ. ναοῦ ἁγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης καὶ ὀφφικιάλος Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, Λυκοῦργος Ἀγγελόπουλος, Πρωτοψάλτης τοῦ ἱ. ναοῦ ἁγίας Εἰρήνης Ἀθηνῶν καὶ ὀφφικιάλος Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Ἀγιωτάτης

Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἀθανάσιος Βουρλῆς, λέκτωρ τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Πρωτοψάλτης τοῦ ἱ. ναοῦ ἁγίας Μαρίνης Ἰλισσίων, Γεώργιος Ἀμαργιανάκης, καθηγητῆς Ἐθνομουσικολογίας τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ διευθυντῆς τῆς Δημοτικῆς Βυζαντινῆς Χορωδίας Ἡρακλείου καὶ Γρηγόριος Θ. Στάθης, καθηγητῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ Ψαλτικῆς Τέχνης τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ χοράρχης τοῦ χοροῦ ψαλτῶν. «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης». Τὴν διεύθυνση τῆς συζητήσεως, κατὰ ὀλιγόλεπτες εἰσηγήσεις καὶ παρεμβάσεις, θὰ ἔχει ὁ Γρηγόριος Στάθης.

Οἱ βασικοὶ ἄξονες τῆς θεματικῆς τῆς στρογγυλῆς τραπέζης θὰ εἶναι:

- Ἑρμηνεία τῆς σημειογραφίας καὶ τοῦ μέλους καὶ παρεμφερώς ἔκφραση ἢ ὕφος τῆς ψαλτικῆς
- Ρυθμὸς καὶ τρόπος ψαλμωδῆσεως —χρονικὴ ἀγωγή— τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς μελοποιίας
- Ἐξέλιξη τῆς ψαλτικῆς καὶ δυνατότητα νέων μελοποιήσεων

Οἱ ἐπιστημονικοὶ συνεργάτες τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, κ. Δημήτριος Μπαλαγεώργος, διδάκτωρ Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, καὶ κ. Γρηγόριος Ἀναστασίου, ὑποψήφιος διδάκτωρ Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, ἀναλαμβάνουν τὸ μείζον ὀργανωτικὸ βᾶρος τοῦ Συνεδρίου. Ἡ διεύθυνση τοῦ Ἰδρύματος γιὰ τὴν ἀλληλογραφία εἶναι: Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα. Ὁ ἀριθμὸς τηλεφώνου καὶ τηλεμοιοτύπου (FAX) τῆς οἰκίας τοῦ κ. Γρηγορίου Στάθης (01-7640303) καὶ τοῦ γραφείου του στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν (01-7277937) εἶναι στὴν διάθεσή σας γιὰ σχετικὲς πληροφορίες καὶ τηλεμοιοτύπη ἀλληλογραφία.

Μὲ εὐχὰς γιὰ εὐδόωση κάθε ἀγαθοῦ ἔργου καὶ ἐγκάρδιους χαιρετισμούς,

Γρηγόριος Θ. Στάθης
Καθηγητῆς-Διευθυντῆς
τοῦ IBM

Ἀχιλλεὺς Γ. Χαλδαιάκης
Λέκτωρ-Γραμματεὺς
τοῦ Δ.Σ. τοῦ IBM

Πρέπει ἐδῶ νὰ σημειωθεῖ ὅτι «πρὸς τοὺς μουσικολογιωτάτους ἐρευνητὲς, μουσικολόγους, μουσικοδίφες, μουσικοδιδασκάλους, μελοποιούς, συγγραφεῖς καὶ ἐκδότες βιβλίων περὶ τὴν Ψαλτικὴν Τέχνην», τὸ ἀνωτέρω γράμμα συνοδεύθηκε εἰδικώτερα καὶ ἀπὸ τὴν ἐπομένη ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητοῦ Γρ. Θ. Στάθη:

Μουσικολογιώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ μου πάντες· χαίρετε πάντοτε·

Προάγομαι εὐχαρίστως μὲ τὸ παρὸν νὰ σᾶς κοινοποιήσω τὸ σχετικὸ ἐγκύκλιο γράμμα συγκλήσεως τοῦ Α' Πανελληνίου Συνεδρίου Ψαλτικῆς Τέχνης μὲ κεντρικὸ θέμα· «Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης», ποὺ διοργανώνει τὸ Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, ὕστερα ἀπὸ σχετικὴ ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ. ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου, κατὰ τὸ τριήμερο 3-5 Νοεμβρίου 2000 στὴν Μεγάλῃ Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (Πανεπιστημίου 30, κεντρικὸ κτήριο) καὶ στὸν συνεδριακὸ χῶρο τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν (Βασιλέως Κωνσταντίνου 48, Ἀθήνα).

Στὴν ἐγκύκλιο αὐτὴ λέγονται ὅλα τὰ σχετικὰ γιὰ τὸν σχεδιασμὸ καὶ τὴν διεξαγωγὴ τοῦ ἀκραιφνῶς ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ Συνεδρίου. Μὲ βάση αὐτὴν τὴν ἐγκύκλιο ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπέστειλε τὸ ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 3657/1698/21.8.2000 ἐγκύκλιο σημείωμα πρὸς τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ τὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν παράκληση νὰ φροντίσουν «οἱ οἰκέοι Ἀρχιερεῖς, κατὰ τὴν ἐμφρόνα κρίσιν των» νὰ ὀρίσουν ἕως δύο (2) ψάλτες, μουσικολόγους ἢ μουσικολογοῦντες, ὡς ἐκπροσώπους τους στὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου.

Γνωρίζω καλὰ ὅτι ἡ θαυμαστὴ τάξι τῶν ἱεροψαλτῶν καὶ μυστῶν τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης συγκαταριθμεῖ καὶ ὅλους ἐσᾶς τοὺς σπουδαίους ἐρευνητὲς μουσικολόγους, μουσικοδίφες, μουσικοδιδασκάλους, μελοποιούς, συγγραφεῖς καὶ ἐκδότες βιβλίων περὶ τὴν Ψαλτικὴν Τέχνην, ποὺ πολλὰ καὶ καλὰ καὶ χρήσιμα ἀναδιφεῖτε καὶ πολλὰ κατὰ τὸ «ἄνωθεν» δοσμένο δῶρημα μελοποιεῖτε καὶ κατὰ καιροῦς δημοσιεύετε σχετικὰ μὲ τὴν μουσικὴ τῆς λατρείας μας. Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς δώσω

τὴν διαβεβαίωση ὅτι ἡ ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Συνεδρίου κὶ ἐγὼ προσωπικὰ καταβάλλουμε κάθε φροντίδα νὰ γνωστοποιήσουμε τὴν σύγκληση καὶ πραγματοποίησι αὐτοῦ τοῦ Συνεδρίου, μὲ δημόσια ἀνακοίνωση, μέσῳ τοῦ Τύπου καὶ τοῦ Ραδιοφώνου, καὶ μὲ προσωπικὰ προσκλήσεις σὲ εὐρὸν φάσμα ἀποδεκτῶν. Καὶ δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ μὴ προσβλέψουμε καὶ στὶς μουσικολογιότητάς σας νὰ σᾶς καλέσουμε μὲ τὴν ἀγαθὴ ἐλπίδα νὰ θελήσετε νὰ προστρέξετε στὸ Συνέδριο αὐτό. Ἐὰν παρατηρηθῆ κάποια παράλειψη, ὅπωςδήποτε θὰ εἶναι ἔξω ἀπ' τὶς προθέσεις μας καὶ προκαταβολικὰ ζητοῦμε τὴν κατανόησίν σας.

Δεῦτε πάντες, λοιπόν, γιατί θαρρῶ πὼς ὅλοι μας «καλοῦ ἔργου ὀρεγόμεθα», δηλαδή τὴν ἔγνοια γιὰ γνώση καὶ τὴν φροντίδα γιὰ διάσωση καὶ διάδοσι τῆς ἀκραιφνοῦς ἑλληνικῆς μουσικῆς ἐκφράσεως στὸν πάντιμο χῶρο τῆς ὀρθόδοξης λατρείας μας, τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς καὶ σύγχρονης μελοποιίας καὶ ψαλτικῆς παραδόσεως. Ἡ συμβολή σας μὲ παρεμβάσεις κατὰ τὶς συζητήσεις, σχετικὰ πάντοτε μὲ τὰ θέματα τῶν βασικῶν εἰσηγήσεων, θὰ εἶναι εὐκταία καὶ εὐπρόσδεκτη. Καὶ πιστεύω ὅτι ἡ εὐόδωσι τῶν σκοπῶν τοῦ Συνεδρίου, ἀρχίζοντας ἀπ' τὴν καλὴ καὶ λυσιτελεῖ διεξαγωγὴ τῶν ἐργασιῶν του, μὲ γόνιμο καὶ καρποφόρο διάλογο, καὶ ἡ ἐπιθυμητὴ διάδοσι καὶ δημοποίησι τῶν ὅσα καλὰ εὐδοκήσει ὁ Θεὸς νὰ προκύψουν, θὰ συντελεσθοῦν μὲ τὴν πρόθυμη συμμετοχὴ καὶ τὴν ἀπολυπραγμόνητη διάθεσι γιὰ καλὴ καὶ ἀγαθὴ ἐπιστημονικὴ - μουσικὴ - καλλιτεχνικὴ συνεισφορὰ ὅλων μας.

Μὲ ἐγκάρδιους χαιρετισμοὺς καὶ εὐχὰς γιὰ ὑγεία καὶ εἰρήνη πάντοτε, διατελῶ,

Γρηγόριος Θ. Στάθης

Καθηγητῆς - Διευθυντῆς τοῦ IBM

Σύντομα, ἀπὸ τὰ τέλη ἤδη τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου, ἀπεστάλησαν στὰ γραφεῖα τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας στὴν Ἱερὰ Σύνοδο οἱ πρῶτες σχετικὰ ἀπαντητικὰ ἐπιστολὰς. Συγκεκριμένα, ἀνταποκρίθηκαν οἱ ἀκόλουθοι Ἱερὰς Μητροπόλεις, ὡς ἐκπρόσωποι

τῶν ὁποίων ὀρίσθησαν, ἀντιστοίχως, οἱ παραπλεύρως κάθε ἀναγραφῆς ἐπισημαινόμενοι μουσικολογιώτατοι κύριοι:

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐμμανουὴλ Χατζημᾶρκος,
Χρῆστος Χατζηνικολάου καὶ
Ἀθανάσιος Βουρλῆς

Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Παναγιώτης Ρεπάσος καὶ
Παρασκευᾶς Βασιλειάδης

Ἀλεξανδρουπόλεως

Στυλιανὸς Δεληγιαννίδης

Ἀργολίδος

Γεώργιος Καραγιάννης καὶ
Γεώργιος Δαρλάσης

Ἄρτης

Ἀχιλλέας Γιώτης

Ἀττικῆς

π. Χρῆστος Κυριακόπουλος καὶ
Στάικος Χατζῆς

Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως

π. Ραφαὴλ Γκουρβέλος καὶ

καὶ Πολυκάστρου

Παῦλος Χατζηπαπῆς

Δημητριάδος

π. Ἐπιφάνιος Οἰκονόμου,

Κυριαζῆς Νικολέρης καὶ

Εὐάγγελος Παυλίδης

Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου

Ἀλέξανδρος Θεοδωρίδης

Ἡλείας

Γεώργιος Ἀναγνωστόπουλος καὶ

Παντελῆς Παπαηλιού

Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων

Ἡλίας Καπέλας καὶ Γεώργιος Λώλης

Θηβῶν καὶ Λεβαδείας

Ἡλίας Στάθης καὶ Νικόλαος Μπούρας

Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὄρους καὶ Ἀρδαμερίου

Βασίλειος Κοκκαλιάρης

Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ

Παναγιώτης Σουσοῦνης καὶ

Ἀνδρέας Πετρόχειλος

Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Φίλιππος Οἰκονόμου καὶ

Βασίλειος Μπίκος

Καρπενησίου

Γεώργιος Νιούτσικος καὶ

Εὐάγγελος Λιάπης

Καρυστίας καὶ Σκύρου

Δημήτριος Κούκης καὶ

Εὐάγγελος Στάμου

Καστορίας

Γεώργιος Ἀποστολίδης καὶ

Σωτήριος Στογιάννος

Κεφαλληνίας	π. Ἰωάννης Μεσολωρᾶς καὶ Ἄγαθάγγελος Γεωργακάτος
Κίτρους, Κατερίνης καὶ Πλαταμῶνος Λαρίσης καὶ Τυρνάβου	Μιλτιάδης Παππᾶς Κυριαζῆς Δασκαλούδης καὶ Ἄθανάσιος Κουφοδήμος
Λευκάδος καὶ Ἰθάκης Μαντινείας καὶ Κυνουρίας	π. Βασίλειος Κακλαμάνης Δημήτριος Λυγιάς καὶ Δημοσθένης Κομποτιάτης
Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος	Ἄνδρέας Ἀναστασιάδης καὶ Ζήσιμος Πατέλης
Μεσσηνίας Μηθύμνης Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Μυτιλήνης	Κυριάκος Κισκηρέας π. Παναγιώτης Ἰωακείμ Ζαχαρίας Καρούνης Δημήτριος Κοκκινέλης καὶ Παναγιώτης Τσακύρης
Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου	Πέτρος Παρρᾶς καὶ Σπυρίδων Μπελαβγένης
Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως	Γεώργιος Κυρμελῆς καὶ Παναγιώτης Νεοχωρίτης
Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας	Κωνσταντῖνος Ἡλιάδης καὶ Ἰωάννης Γιαννακοῦρος
Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς Νικαίας	Λυκοῦργος Πετρίδης Δημοσθένης Παϊκόπουλος καὶ Γεώργιος Λαμπρόπουλος
Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης	π. Δημήτριος Μπόκος καὶ π. Χαρίτων Μιχαήλ
Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου	Χρῆστος Ἰωαννίδης καὶ Γεώργιος Κοτσοπετσιδης
Παροναξίας	Παναγιώτης Κουμουνδοῦρος καὶ Δημήτριος Χανιώτης
Πατρῶν	π. Τιμόθεος Παπασταύρου καὶ Παναγιώτης Ἀνδριόπουλος
Πειραιῶς	Νικόλαος Σωτηρίου καὶ Χάρης Νταραβάνογλου
Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου	Κωνσταντῖνος Γαϊτανίδης καὶ Χρῆστος Λαφτσιδης
Σάμου καὶ Ἰκαρίας	Χριστόδουλος Λάνδρου καὶ Ἐμμανουήλ Κακαντώνης

Σερβίων καὶ Κοζάνης·	Σωτήριος Ἀρβανίτης
Σερρῶν καὶ Νιγρίτης·	Ἰωάννης Παπαχρόνης
Σταγῶν καὶ Μετεώρων·	π. Γεώργιος Στέφας καὶ Χρῆστος Παπαϊωάννου
Σύρου·	Λουκάς Τσοῦκος
Τρίκκης καὶ Σταγῶν·	Χρῆστος Ψάλλας καὶ Παναγιώτης Καλαμπάκας
Ἵδρας Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης·	Στυλιανὸς Κρητικὸς καὶ Ἰωάννης Καρασταμάτης
Φθιώτιδος·	Δημήτριος Μαντῆς καὶ Γρηγόριος Καραλῆς
Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου·	Ἀθανάσιος Βασιλειάδης, Παῦλος Χάρης καὶ Ματθαῖος Τσαμκιράνης
Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἑορδαίας·	Στέφανος Δόντσιος καὶ Παντελεήμων Δάφας
Φωκίδος·	Νικόλαος Καμίτσης
Χαλκίδος·	Θεοδόσιος Στεργιόπουλος καὶ Θεόδωρος Κοκκορίκος
Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἴνουσσῶν·	Δημήτριος Ζαννῆς
Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Κρήτης·	Ἀντώνιος Πλαΐτης καὶ Ἐμμανουὴλ Σουργιαδάκης
Κισάμου καὶ Σελίνου·	Χαράλαμπος Βακάκης καὶ Εὐστράτιος Θεοδωράκης
Πέτρας·	π. Γεώργιος Τζάβλας
Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου·	Εὐάγγελος Καπαῖδονάκης
Χανίων·	Νικόλαος Πιακῆς καὶ Κωνσταντῖνος Στεφανάκης
Κώου·	Ἰωάννης Βαρκᾶς καὶ Γεώργιος Σακέλλης
Ἱερά Βασιλικὴ Σταυροπηγιακὴ Πατριαρχικὴ καὶ Κοινοβιακὴ Μονὴ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Πάτμου·	π. Ἰωακείμ Γρύλλης, π. Σεραφεῖμ Κοτσάνης καὶ Ἰάκωβος Γιαμαῖος

Ἀντίστοιχες ἀπαντητικὲς ἐπιστολὲς ἀπέστειλαν, ἐπίσης, καὶ ὀρισμένοι ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους ἀποδέκτες τῶν ἀνωτέρω προσκλητηρίων γραμμάτων ἐνδεικτικὰ μνημονεύουμε ἐδῶ τὴν Ὁμοσπονδία Συλλόγων Ἱεροφαλτῶν Ἑλλάδος, τὸν Σύλλογο Ἱεροφαλτῶν Μεγάρων, Σαλαμῖνος καὶ Ἀττικῆς «Ὁ ἅγιος Λαυρέντιος», τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Βυζαντινὴ Χορωδία «Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης», τὸν μουσικολογώτατο Πρωτοφάλη κ. Θεόδωρο Ἀκρίδα, τὸν μουσικολογώτατο Πρωτοφάλη κ. Σωτήριο Βογιατζόγλου, πρόεδρο τοῦ Συλλόγου Ἱεροφαλτῶν Κερκύρας καὶ τὸν μουσικολογώτατο κ. Γεώργιο Ἀγγελινάρα, διευθυντὴ τῆς Σχολῆς Ἐκκλησιαστικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σάμου καὶ Ἰκαρίας.

* * *

Οἱ ἐργασίες τοῦ Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου Ψαλτικῆς Τέχνης «Θεωρία καὶ Πράξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης», διεξήχθησαν κανονικὰ κατὰ τὴν Παρασκευή, τὸ Σάββατο καὶ τὴν Κυριακή, 3, 4 καὶ 5 ἀντιστοίχως τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 2000, σύμφωνα μὲ τὸ ἀκόλουθο πρόγραμμα:

3 Νοεμβρίου 2000, Παρασκευὴ ἑσπέρας, ὥρα 18:00
Μεγάλῃ Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
(κεντρικὸ κτήριο, Πανεπιστημίου 30)

Ἐναρξὴ τοῦ Συνεδρίου

- Εἰσόδευση τοῦ χοροῦ φαλτῶν «Οἱ μαῖστορες τῆς ψαλτικῆς τέχνης» καὶ ἐρμηνεῖα, ὑπὸ τῆ χοραρχία τοῦ Ἀχιλλέως Γ. Χαλδαιάκη, τῶν ἀκολουθῶν τροπαρίων:
  - Τριαδικὸ Μεγαλυνάριο Πέτρου Πελοποννησίου ἤχος β΄ Ἄξιόν ἐστι
  - Ἀσματικὸ Τρισάγιο Πέτρου Μπερεκέτη ἤχος α΄ Ἄγιος ὁ Θεός
  - Στίχοι ἀπὸ τῆ Δοξολογία Ἰακώβου Πρωτοφάλτου ἤχος πλ. δ΄ Δόξα σοι τῷ δείξαντι τὸ φῶς
  - Ἀλληλουιάριον τῆς ἀγάπης Γρηγορίου Θ. Στάθη ἤχος πλ. α΄ πεντάφωνος Ἀλληλουία
- Χαιρετισμὸς τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μπαμπινιώτη
- Ἀνάγνωσις Μηνύματος τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ὑπὸ τοῦ Ἀρχοντος Πρωτοφάλτου τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κ. Λεωνίδα Ἀστέρη

- Εὐλογητική προσφώνηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου
- Χαιρετισμὸς τοῦ Γέροντος Γρηγορίου ἱερομονάχου, τῆς ἀδελφότητος τῶν Δανηλαίων
- Χαιρετισμὸς τοῦ προέδρου τῆς Ὀμοσπονδίας Συλλόγων Ἱεροφαλτῶν Ἑλλάδος κ. Χρήστου Χατζηνικολάου

Α' Εἰσήγηση

Γρηγόριος Θ. Στάθης

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν - Διευθυντὴς Ἰδρύματος

Βυζαντινῆς Μουσικολογίας

Ἱστορική θεώρηση τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης· διδακτικὴ καὶ διάδοση

4 Νοεμβρίου 2000, Σάββατο πρωί, ὥρες 09:30-14:00

Αἴθουσα Συνεδρίων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν

(Βασιλέως Κωνσταντίνου 48, Ἀθήνα)

Β' Εἰσήγηση, ὥρα 09:30

Ἀντώνιος Ε. Ἀλυγιζάκης

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Μακεδονίας

*Ἡ ἐκφωνητικὴ ψαλτικὴ πράξις· τὰ “χῦμα” καὶ
τὰ “ἐκφώνως” ἀναγνώσματα*

Γ' Εἰσήγηση, ὥρα 10:30

Ἀχιλλεὺς Γ. Καλδαιάκης

Λέκτωρ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

*Ἡ θεωρητικὴ σπουδὴ τῆς ψαλτικῆς τέχνης·
ἀπόπειρα διαχρονικῆς προσεγγίσεως*

Δ' Εἰσήγηση, ὥρα 11:30

Δημήτριος Γιαννέλος

Ἀναπληρωτὴς Καθηγητὴς Ἰονίου Πανεπιστημίου

Τὰ ἔντυπα θεωρητικὰ τῆς ψαλτικῆς· ἀνακύπτοντα προβλήματα

Ε' Εἰσήγηση, ὥρα 12:30

Ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος

Καθηγούμενος Ἱερᾶς Μονῆς Τατάρνης

Τελετουργικὴ διάσταση τῆς ψαλτικῆς· περὶ τυπικῆς εὐταξίας

4 Νοεμβρίου 2000, Σάββατο ἀπόγευμα, ὥρες 17:30-21:00

Αἴθουσα Συνεδρίων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν
(Βασιλέως Κωνσταντίνου 48, Ἀθήνα)

Διεξαγωγή συζητήσεως στρογγυλῆς τραπέζης ἐπὶ τῆς θεματικῆς
Ἡ ψαλτικὴ πράξη ἀπὸ ἔποψη ἐρμηνευτικῆς

Οἱ βασικοὶ ἄξονες τῆς θεματικῆς τῆς συζητήσεως
στρογγυλῆς τραπέζης ἦσαν·

*Ἑρμηνεία τῆς σημειογραφίας καὶ τοῦ μέλους καὶ παρεμφερῶς ἔκφραση
ἢ ὕφος τῆς ψαλτικῆς*

*Ρυθμὸς καὶ τρόπος φαλμωδῆσεως – χρονικὴ ἀγωγή–
τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς μελοποιίας*

Ἐξέλιξη τῆς ψαλτικῆς καὶ δυνατότητα νέων μελοποιήσεων

Στὴ στρογγυλὴ τράπεζα παρεκάθισαν:

- Ὁ Ἄρχων Πρωτοφάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κ. Λεωνίδας Ἀστέρης
- Οἱ Ἄγιορεῖτες Γέροντες, Γρηγόριος ἱερομόναχος καὶ Δανιὴλ μοναχός, τῆς ἀδελφότητος τῶν Δανιηλαίων
- Ὁ κ. Χαρίλαος Ταλιαδῶρος, Πρωτοφάλτης ἱ. ναοῦ ἁγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης καὶ Ἄρχων Πρωτοφάλτης τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως
- Ὁ κ. Λυκοῦργος Ἀγγελόπουλος, Πρωτοφάλτης ἱ. ναοῦ ἁγίας Εἰρήνης Ἀθηνῶν καὶ Ἄρχων Πρωτοφάλτης τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως
- Ὁ κ. Ἀθανάσιος Βουρλῆς, Λέκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Πρωτοφάλτης ἱ. ναοῦ ἁγίας Μαρίνης Ἰλισσίων
- Ὁ κ. Ἀντώνιος Ἀλυγιζάκης, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Πρωτοφάλτης Ἱ. Μονῆς Βλατάδων Θεσσαλονίκης καὶ Χοράρχης τῆς Πανεπιστημιακῆς Βυζαντινῆς Χορωδίας Θεσσαλονίκης
- Ὁ κ. Γρηγόριος Στάθης, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Διευθυντὴς τοῦ IBM καὶ Χοράρχης τοῦ χοροῦ φαλτῶν· «Οἱ μαῖστορες τῆς ψαλτικῆς τέχνης»

Τὴ διεύθυνση τῆς συζητήσεως, κατὰ ὀλιγόλεπτες εἰσηγήσεις καὶ παρεμβάσεις, εἶχε ὁ καθηγητὴς κ. Γρηγόριος Στάθης

5 Νοεμβρίου 2000, Κυριακή πρωί, ὥρες 07:30-10:30
Ἱερὸς Μητροπολιτικὸς Ναὸς Ἀθηνῶν

Ἀρχιερατικὸ συλλεῖτουργο καὶ μνημόσυνο τῶν ἀπ' αἰῶνος φαλτῶν,
μὲ προεξάρχοντα τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ
πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο

Ἐφαλαν καὶ διηύθησαν τοὺς χοροὺς τῶν φαλτῶν-ἐκπροσώπων
τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων στὸ Συνέδριο·

- Ὁ Ἄρχων Πρωτοφάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας
κ. Λεωνίδας Ἀστέρης, τὸν δεξιὸ χορὸ
- Ὁ Πρωτοφάλτης ἱ. ναοῦ ἁγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης καὶ Ἄρ-
χων Πρωτοφάλτης τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως κ. Χαρίλαος Ταλιαδῶρος, τὸν ἀριστερὸ χορὸ

5 Νοεμβρίου 2000, Κυριακή ἐσπέρας, ὥρες 18:00-19:30
Ἱερὸς Ναὸς ἁγίου Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

Ψαλτικὴ ἐκδήλωση,
ἀπὸ χορὸ ἀπαρτισθέντα ἀπὸ ὅλους τοὺς φάλτες
(ἀ' φάλτες-λαμπαδαρίους-δομεστίκους)
ἐκπροσώπους τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων
καὶ τοὺς «μαῖστορες τῆς ψαλτικῆς τέχνης»,
ὑπὸ τῆ χοραρχία τοῦ καθηγητοῦ κ. Γρηγορίου Στάθη

* * *

“Ὅλα τὰ κείμενα ποὺ παρουσιάσθηκαν κατὰ τὸ Α' Πανελλήνιο Συνέ-
δριο Ψαλτικῆς Τέχνης· «Θεωρία καὶ Πράξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης»,
δημοσιεύονται στὴ συνέχεια τοῦ παρόντος τόμου. Ἀναλυτικὰ, ἡ δομὴ
τῶν ἀνὰ χεῖρας Πρακτικῶν τοῦ Συνεδρίου λαμβάνει τὴν ἀκόλουθη μορ-
φή. Πρὸ τῶν δημοσιευομένων κειμένων ἀνθολογοῦνται τὰ μουσικὰ κεί-
μενα τοῦ ψαλτικοῦ προγράμματος ποὺ κατὰ τὴν ἔναρξη τοῦ Συνεδρίου
ἐρμήνευσε ὁ χορὸς φαλτῶν· «Οἱ μαῖστορες τῆς ψαλτικῆς τέχνης»· πρό-
κειται γιὰ τὰ ἀναλυτικὰ ἀναγραφόμενα στὸ ἀνωτέρω πρόγραμμα τέσ-

σερα τροπάρια, γνωστά ἤδη καὶ ἀπὸ προγενέστερες δημοσιεύσεις τους⁴, τὰ ὁποῖα, πάντως, κρίθηκε σκόπιμο νὰ καταχωρισθοῦν καὶ ἐδῶ γιὰ τὴν πληρότητα τοῦ τόμου τῶν *Πρακτικῶν* τοῦ παρόντος Συνεδρίου. Ἀκολουθοῦν, ὡς πρῶτο μέρος τοῦ τόμου, οἱ χαιρετισμοί, τὰ μηνύματα καὶ οἱ προσφωνήσεις ποὺ ἐκφωνήθηκαν ἐπίσης κατὰ τὴν ἔναρξη τοῦ Συνεδρίου. Στὸ δεύτερο καὶ κύριο μέρος τοῦ τόμου καταχωρίζονται τὰ κείμενα τῶν πέντε ἀνακοινώσεων ποὺ παρουσιάσθηκαν κατὰ τὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου. Ἐνα τρίτο, τέλος, μέρος τοῦ ἀνά χειρας τόμου ἀποτελεῖ τὸ συνοπτικὸ χρονικὸ τῆς συζητήσεως στρογγυλῆς τραπέζης, ποὺ κατὰ τὸ πρόγραμμα διεξήχθη ἐπὶ τῆς θεματικῆς: *Ἡ ψαλτικὴ πράξη ἀπὸ ἔποψη ἐρμηνευτικῆς*. Τὸ συγκεκριμένο κείμενο συνέταξαν οἱ ἐπιστημονικοὶ συνεργάτες τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ.κ. Δημήτριος Μπαλαγεῶργος καὶ Γρηγόριος Ἀναστασίου. Ἄς σημειωθεῖ ἐπιπροσθέτως ἐδῶ ὅτι γιὰ τὰ δύο ψαλτικὰ γεγονότα τῆς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Συνεδρίου, δηλαδὴ τὸ Ἀρχιερατικὸ Συλλεῖτουργο καὶ μνημόσυνο τῶν ἀπ' αἰῶνος ψαλτῶν στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ Ἀθηνῶν (ὅπου προεξῆρχε μὲν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, ἔφαλαν δὲ καὶ διηύθησαν τοὺς χοροὺς τῶν ψαλτῶν-ἐκπροσώπων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων στὸ Συνέδριο ὁ Ἄρχων Πρωτοφάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κ. Λεωνίδα Ἀστέρης καὶ ὁ Πρωτοφάλτης τοῦ ἱ.

4. Οἱ φιλόμουσοι ἀναγνώστες παραπέμπονται πρόχειρα γιὰ μὲν τὰ δύο πολυεκδομένα μουσικὰ κείμενα, δηλαδὴ τὸ Τριαδικὸ Μεγαλυνάριο *Ἄξιόν ἐστι Πέτρου Πελοποννησίου* καὶ τὴ Δοξολογία τοῦ πλ. δ' ἤχου Ἰακώβου τοῦ Πρωτοφάλτου, στὴν πρώτη αὐτῶν ἔκδοση [βλ. *Ταμεῖον Ἀνθολογίας [...]* Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος [...], τόμος πρῶτος, ἐν Κωνσταντινουπόλει, αὐκδ'. 1824, σσ. 156 καὶ 490-495 ἀντιστοιχῶς], γιὰ δὲ τὰ ὑπόλοιπα δύο μέλη, δηλαδὴ τὸ Ἀσματικὸ Τρισάγιο τοῦ α' ἤχου Πέτρου τοῦ Μπερεκέτη καὶ τὸ Ἀλληλουιάριον τῆς ἀγάπης τοῦ πλ. α' πενταφώνου ἤχου Γρηγορίου Θ. Στάθη, στὶς ἀκόλουθες ἀντιστοιχῶς ἐκδόσεις: Ἀβραὰμ Χ. Εὐθυμιάδη, *Ἑμνολόγιον Φωναῖς Αἰσῖαις εἰς τόμους τρεῖς*, Β' Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου, Θεσσαλονίκη 1978, σσ. 517-518· καὶ· Χαραλάμπους Καρακατσάνη, *Βυζαντινὴ Ποταμηῖς*, τόμος Β', Ἄπαντα Πέτρου τοῦ Μπερεκέτου [...], Μέρος Α', Ἀθῆναι, ἀλγς' [1996], σ. 411. Γρηγορίου Θ. Στάθη, *Κυριακὰ Ἀλληλουιάρια τοῦ Εὐαγγελίου διὰ τὸν καιρὸν τῆς προσφορᾶς τοῦ θυμιάματος [...]*, [Ἀθῆναι 2001], σ. 11 (ὅπου, βεβαίως, παρατίθενται οἱ γιὰ τὴν Κυριακὴ ἀρμόδιοι στίχοι, ἀντίθετα πρὸς τὴν παρούσα ἔκδοση ὅπου οἱ στίχοι τοῦ Ἀλληλουιάρχου ἐπιλέγονται ἀρμοδίως ἀπὸ διάφορα βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης).

ναοῦ ἁγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης καὶ Ἄρχων Πρωτοφάλτης τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως κ. Χαρίλαος Ταλιαδῶρος) καὶ τὴν καταληκτικὴ φάλτικὴ ἐκδήλωση στὸν ἱερὸ ναὸ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν, ἔχει ἤδη κυκλοφορηθεῖ διπλὸς ψηφιακὸς δίσκος⁵, στὸν ὁποῖο περιλαμβάνονται ἐπιλεγμένα ἀποσπάσματα τῆς θείας Λειτουργίας καὶ πληρὲς τὸ κατὰ τὴν φάλτικὴ ἐκδήλωση ἐρμηνευθὲν μουσικὸ πρόγραμμα⁶· εἰδικώτερα γιὰ τὴν τελευταία ἐκδήλωση ὑπενθυμίζουμε ὅτι πρὸ τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου εἶχε κυκλοφορηθεῖ εἰδικὴ φυλλάδα⁶, ὅπου καὶ καταχωρίσθηκαν ὅλα τὰ μουσικὰ κείμενα ποὺ κατ' αὐτὴν ἐφάλησαν. Ἡ ὅλη ὕλη τοῦ ἀνά χειρὸς τόμου τῶν Πρακτικῶν κατακλείεται μὲ ἓνα συνοπτικὸ κείμενο, συντεταγμένο ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Γρηγόριο Θ. Στάθη, ὅπου καταγράφονται τὸ Χρονικὸ καὶ τὰ Πορίσματα τοῦ Συνεδρίου⁷.

* * *

Θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ ἀπηχήματα τοῦ Α' Πανελληνίου Συνεδρίου Ψάλτικῆς Τέχνης· «Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψάλτικῆς Τέχνης» κανονάρχησαν ἐνωρὶς οἱ ἀρμόδιοι συντάκτες εὐαρίθμων ἐκκλησιαστικῶν καὶ μουσικολογικῶν ἐντύπων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν περιχώρων. Ἀπ' ὅσα, τοῦλάχιστον, σχετικὰ δημοσιεύματα κατορθώσαμε νὰ ἐπιστημά-
νουμε, διακρίνουμε ἐδῶ τὰ ἀκόλουθα· ἀπλὲς ἀναγγελίες γιὰ τὴ σύγ-

5. Ὁ ἐν λόγῳ ψηφιακὸς δίσκος κυκλοφορεῖ ὑπὸ τὰ ἀκόλουθα διακριτικὰ· Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ, Α' Πανελλήνιο Συνέδριο· «Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψάλτικῆς Τέχνης» (Ἀθήνα, 3-5 Νοεμβρίου 2000), [Ἀθῆναι 2001].

6. Ἡ μνημονευομένη φυλλάδα κυκλοφορεῖ ὑπὸ τὰ ἀκόλουθα διακριτικὰ· Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ. Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψάλτικῆς Τέχνης. Α' Πανελλήνιο Συνέδριο, Ἀθήνα, 3-5 Νοεμβρίου 2000, Κυριακὴ 5 Νοεμβρίου 2000, Ἱερός Ναός Ἁγίου Παντελεήμονος ὁδοῦ Ἀχαρνῶν, ὥρα 18:00. Ψάλλει ὁ Χορὸς φάλτων· «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψάλτικῆς Τέχνης», πλαισιωμένος ἀπὸ φάλτες ἐκπροσώπους τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὸ Συνέδριο, ὑπὸ τὴν χοραρχία τοῦ Γρηγορίου Θ. Στάθη.

7. Τὸ συγκεκριμένο κείμενο ἔχει ἤδη δημοσιευθεῖ· βλ. Γρ. Θ. Στάθη, «Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας. Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψάλτικῆς Τέχνης. Α' Πανελλήνιο Συνέδριο (Ἀθήνα, 3-5 Νοεμβρίου 2000). Χρονικὸ καὶ Πορίσματα», Ἐκκλησία ΟΗ' (2001), σσ. 248-252.

κλήση τοῦ Συνεδρίου⁸, βραχεῖες ἢ ἐκτενεῖς χρονογραφικὲς παρουσιάσεις τοῦ προγράμματος ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου⁹, ποικίλα ἀρθρογραφήματα μὲ θετικὲς ἢ ἀρνητικὲς ἀποτιμήσεις τῶν πορισμάτων τοῦ παρόντος Συνεδρίου¹⁰. Γνωρίζουμε ὅτι ἀρκετὰ ἀκόμη σχετικὰ κείμενα

8. Βλ. σχετικά: *Ἱεροφαλτικὰ Νέα. Διμηνιαῖο ὄργανο τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου Ἱεροφαλτῶν «Ρωμανὸς ὁ μελωδὸς καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός»*, ἔτος ΛΖ', ἀρ. φύλλου 298, Ἰούλιος-Αὔγουστος 2000, σ. 2 [: «Τὸ Συνέδριο»]. *Ὁ Ψάλτης. Ἀδέσμευτη περιοδικὴ ἱεροφαλτικὴ ἐνημέρωση τοῦ Συλλόγου ἱεροφαλτῶν Μεγάρων-Σαλαμῖνος καὶ Ἀττικῆς*, ἔτος Γ', τεῦχος 13, Ἰούλιος-Αὔγουστος-Σεπτέμβριος 2000, σ. 6 [: «Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης. Ἐγκύκλιο Γράμμα» (δημοσιεύονται περικοπὲς τοῦ περὶ τοῦ Συνεδρίου ἐγκυκλίου γράμματος)] βλ. ἐπίσης στὴ σ. 11 τοῦ ἐνθέτου: *Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλληνισμὸς τῆς ἐφημερίδας Τύπος τῆς Κυριακῆς*, Κυριακὴ 1 Ὀκτωβρίου 2000, σ. 67 [: «Ἀπὸ τίς 3 ἕως τίς 5 Νοεμβρίου στὴν Ἀθήνα. Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς»] καθὼς ἀκόμη καὶ στὸ περιοδικό: *Ἐκκλησία ΟΖ'* (2000), σσ. 960-961 [: «Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά. Δελτίον Τύπου τῆς 27ης Ὀκτωβρίου 2000»].

9. Βλ. σχετικά: Γιώργου Κ. Ἀγγελινάρα, «Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης», *Σαμιακὸν Βῆμα*, ἀριθμὸς φύλλου 3259, Σάμος, Δευτέρα 13 Νοεμβρίου 2000, σσ. 1 καὶ 3· καὶ ἀριθμὸς φύλλου 3260, Σάμος, Δευτέρα 20 Νοεμβρίου 2000, σ. 3· *Τὸ Ψαλτῆρι. Μηνιαῖο ὀρθόδοξο μουσικολογικὸ-ἐκκλησιαστικὸ περιοδικό*, ἔτος 3ον, ἀριθμ. τεύχους 28, Ἀγρίνιο, Νοέμβριος 2000, σσ. 6-7 [: «Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης· Θεωρία καὶ Πράξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, ἀπὸ τὸ Ἴδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»]. *Νέος Ἱεροφαλτικὸς Κόσμος. Τριμηνιαῖο ὄργανο Ὁμοσπονδίας Συλλόγων Ἱεροφαλτῶν Ἑλλάδος*, τεῦχος 4, Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 2000, σ. 6 [: «Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης» (δημοσιεύεται καὶ ὁ κατὰ τὴν ἑναρξὴ τοῦ Συνεδρίου χαιρετισμὸς τοῦ προέδρου τῆς Ὁμοσπονδίας κ. Χρήστου Χατζηνικολάου)· τὸ ἴδιο κείμενο δημοσιεύθηκε καὶ στὴν ἐφημερίδα: *Ἱεροφαλτικὰ Νέα. Διμηνιαῖο ὄργανο τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου Ἱεροφαλτῶν «Ρωμανὸς ὁ μελωδὸς καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός»*, ἔτος ΛΖ', ἀρ. φύλλου 300, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2000, σσ. 1 καὶ 4]· Χρήστου Παπαδοπούλου, «Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης», *Ὁ Ψάλτης. Ἀδέσμευτη περιοδικὴ ἱεροφαλτικὴ ἐνημέρωση τοῦ Συλλόγου ἱεροφαλτῶν Μεγάρων-Σαλαμῖνος καὶ Ἀττικῆς μὴ κερδοσκοπικοῦ σωματείου*, ἔτος Γ', τεῦχος 14, Ὀκτώβριος-Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2000, σσ. 2-3· *Πειραικὴ Ἐκκλησία. Μηνιαῖο περιοδικὸ Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς*, ἔτος 10ο, ἀρ. φύλλου 111, Δεκέμβριος 2000, σ. 50 [: «Τὸ Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης»].

10. Βλ. Ε(ὐαγγέλου) Δ. Θ(εοδώρου), «Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια. Α' Πανελληνίου Συνεδρίου Ἱεροφαλτικῆς Τέχνης», *Ἐκκλησία ΟΖ'* (2000), σ. 953·

παραμένουν ἀδημοσίευτα. Ὅρισμένα ἀπ' αὐτὰ κατετέθησαν μετὰ τὸ πέρας τοῦ Συνεδρίου στὴ Γραμματεία καὶ βεβαίως ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴ σύνταξη τῶν πορισμάτων¹¹. ἄλλα ὅμοια κυκλοφορήθηκαν

Ἀθανασίου Καραμάνη, «Στὸν ἀπόηχο τοῦ Α' Συνεδρίου Ψαλτικῆς. Συμπεράσματα ἀπὸ τὶς συζητήσεις τοῦ Α' Πανελληνίου Συνεδρίου Ψαλτικῆς Τέχνης», *Νέος Ἱεροφαλτικός Κόσμος. Τριμηνιαῖο ὄργανο Ὁμοσπονδίας Συλλόγων Ἱεροφαλτῶν Ἑλλάδος*, τεῦχος 4, Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 2000, σσ. 10-11 [τὸ ἴδιο κείμενο –ὑπὸ τὸν τίτλο· «Τὰ συμπεράσματά μου ἀπὸ τὸ Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης»– δημοσιεύθηκε καὶ στὸ περιοδικό· Ὁ Ψάλτης. Ἀδέσμευτη περιοδικὴ ἱεροφαλτικὴ ἐνημέρωση τοῦ Συλλόγου Ἱεροφαλτῶν Μεγάρων-Σαλαμῖνος καὶ Ἀττικῆς μὴ κερδοσκοπικοῦ σωματείου, ἔτος Δ', τεῦχος 16, Ἀπρίλιος-Μάιος-Ἰούνιος 2001, σσ. 5-6]· Χαριλάου Ταλιαδώρου, «Στὸν ἀπόηχο τοῦ Α' Συνεδρίου Ψαλτικῆς. Γράφει-σχολιάζει καὶ προβλέπει ὁ Ἄρχων Πρωτοφάλης τοῦ Καθηδρικοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης Χαρίλαος Ταλιαδώρος ὀφφικιάλος τῆς Μ.Χ.Ε.», *Νέος Ἱεροφαλτικός Κόσμος. Τριμηνιαῖο ὄργανο Ὁμοσπονδίας Συλλόγων Ἱεροφαλτῶν Ἑλλάδος*, τεῦχος 4, Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 2000, σ. 12· Μανώλη Χατζημάρκου, «Ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη καὶ τὰ συνέδρια», *Ἱεροφαλτικὰ Νέα. Διμηνιαῖο ὄργανο τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου Ἱεροφαλτῶν «Ρωμανὸς ὁ μελωδὸς καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός»*, ἔτος ΛΖ', ἀρ. φύλλου 300, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2000, σ. 3· Ἀλεξάνδρου Θεοδωρίδη, «Ἀπὸ τὸ Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης», Ὁ Ψάλτης. Ἀδέσμευτη περιοδικὴ ἱεροφαλτικὴ ἐνημέρωση τοῦ Συλλόγου Ἱεροφαλτῶν Μεγάρων-Σαλαμῖνος καὶ Ἀττικῆς μὴ κερδοσκοπικοῦ σωματείου, ἔτος Δ', τεῦχος 16, Ἀπρίλιος-Μάιος-Ἰούνιος 2001, σσ. 6-7· Εὐσταθίου Β. Ξανθοπούλου, σχετικὴ ἐπιστολὴ του, πού ὑπὸ τὸν τίτλο· «Ἀναφορὲς στὸ Πανελλήνιο Συνέδριο Ψαλτικῆς Τέχνης» δημοσιεύεται στὴ σ. 8 τοῦ ἤδη ἀνωτέρω ἐπισημανθέντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ· Ὁ Ψάλτης.

11. Μνημονευτέα πρωτίστως ἐδῶ τὰ ἀκόλουθα σχετικὰ κείμενα, πού σὲ δακτυλογραφημένη μορφή κατέθεσε στὴ Γραμματεία τοῦ Συνεδρίου ὁ Ἄρχων Πρωτοφάλης τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως κ. Ἀθανάσιος Καραμάνης· Ἡ ὀλοκλήρωση τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ ἔργου τῶν τριῶν διδασκάλων, Χρυσάνθου Ἀρχιεπισκόπου, Γρηγορίου Πρωτοφάλτου τῆς Μ.Χ.Ε. καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος τῆς Μ.Χ.Ε., πού ἄρχισε τὸ 1814, Θεσσαλονίκη 1998, σσ. 12. Περὶ τῆς γνήσιας ἔκφρασης τοῦ εὐρύθμου καὶ ἑναρμονίου ἐκκλησιαστικοῦ βυζαντινοῦ μέλους, Θεσσαλονίκη 2000, σσ. 6. Ἀνακοινώσεις τῶν ἐρευνῶν ἐπὶ τῶν προβλημάτων καὶ ζητημάτων τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν ὄψιν τῆς πατρώας βυζαντινῆς μουσικῆς, ὡς αὕτη παραδίδεται διδασκομένη σήμερον καὶ ἐκτελεῖται εἰς τοὺς ὀρθοδόξους ναοὺς μας, Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2000, σσ. 16 [πρβλ. καὶ περιοδικό· Ὁ Ψάλτης. Ἀδέσμευτη περιοδικὴ ἱεροφαλτικὴ ἐνημέρωση τοῦ Συλλόγου Ἱεροφαλτῶν Μεγάρων-Σαλαμῖνος καὶ Ἀττικῆς μὴ κερδοσκοπικοῦ σωματείου, ἔτος Γ', τεῦχος 14, Ὀκτώβριος-Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2000, σσ. 5-6, ὅπου δημοσιεύεται καὶ τὸ

εὐρύτερα μὲ πρωτοβουλία τῶν συντακτῶν τους¹². Προτιμοῦμε, πάντως, ἐδῶ νὰ υἱοθετήσουμε τὴν ἀποψη ὅτι ὅλα τὰ παραπάνω κείμενα (ἐνδεχομένως καὶ ἄλλα ποὺ διέλαθαν τῆς προσοχῆς μας καὶ γιὰ τὰ ὁποῖα ἐπικαλούμαστε τὴν ἐπιείκεια τῶν ἀναγνωστῶν), συντάχθηκαν μὲ ἀγαθὴ προαίρεση καὶ ὑπαγορεύθηκαν ἀπὸ τὴν καλὴ διάθεση τῶν φιλομούσων συντακτῶν τους νὰ ἀνοίξουν ἓνα «γόνιμο καὶ καρποφόρο διάλογο», ἀλλὰ καὶ νὰ «δηλοποιήσουν τὰ ὅσα θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ εὐδόκησε ὁ Θεὸς νὰ προκύψουν», πράγμα ποὺ ἀποτελοῦσε τὴν πρωταρχικὴ καὶ οὐσιαστικὴ ἐπιθυμία τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου.

* * *

Ἦδη ὁ τόμος τῶν Πρακτικῶν τοῦ Α' Πανελληνίου Συνεδρίου Ψαλτικῆς Τέχνης «Θεωρία καὶ Πράξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης» παραδίδεται μὲ παρρησία στὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ τὸ πλῆθος τῶν μουσικολογικωτάτων ἐκπροσώπων τῆς ἱεροφαλικῆς τάξεως καλεῖται νὰ ἐντρυφήσει μὲ προσοχὴ καὶ νηφαλιότητα στὶς σελίδες του· μιὰ τέτοια ἐνδελεχῆς μελέτη εὐελπιστοῦμε νὰ δικαιώσῃ τις ἀρχικὲς προσδοκίαις τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς, ὥστε σύντομα «νὰ προκύψουν οἱ ὀρθὲς ἀποτιμήσεις ἐπὶ τῶν φαλικῶν πραγμάτων τῆς ἑλληνικῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἱκανωθοῦμε νὰ δρομολογήσουμε τὴν ὑλοποίησιν τῶν πρακτέων, κατὰ τάξιν καὶ προτεραιότητα, μὲ σοβαρότητα καὶ ἀκρίβεια».

Ἀχιλλεὺς Γ. Χαλδαιάκης

κείμενο τῆς πρώτης μελέτης]. Σημειωτέον, ἐπιπροσθέτως, ὅτι ὁμοειδῆ κείμενα κατέθεσαν στὴ Γραμματεία τοῦ Συνεδρίου καὶ οἱ κ.κ. Σπυρίδων Ψάχος, Βύρων Πιπερίγκος καὶ Λυκοῦργος Πετρίδης· τὸ τελευταῖο, ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἴδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν», δημοσιεύθηκε ἀργότερα στὸ περιοδικό *Ὁ Ψάλτης*. Ἀδέσμευτη περιοδικὴ ἱεροφαλικὴ ἐνημέρωσις τοῦ Συλλόγου ἱεροφαλικῶν Μεγάρων-Σαλαμῖνος καὶ Ἀττικῆς μὴ κερδοσκοπικοῦ σωματείου, ἔτος Γ', τεῦχος 14, Ὀκτώβριος-Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2000, σσ. 8-9.

12. Ἀναφερόμαστε κυρίως ἐδῶ στὴν ἀπὸ 12ης Νοεμβρίου 2000 ἐπιστολὴ τοῦ Παγκρητίου Συλλόγου Φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς «Ὁ ὄσιος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης» (ὑπογραφομένη ἀπὸ τὸν πρόεδρο κ. Ἰ. Δαμαρλάκη καὶ τὴ γενικὴ γραμματεία κ. Ἐ. Δασκαλάκη) πρὸς τὸν Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχην, καθὼς καὶ σὲ ὁμοειδεῖς ἐπιστολὰς τοῦ Ἄρχοντος Πρωτοφάλτου κ. Δημητρίου Ἰωαννίδου καὶ τοῦ Πρωτοφάλτου κ. Βασιλείου Κατσιφῆ (ἡ δευτέρη ἀπὸ 7ης Νοεμβρίου 2000) πρὸς τὸ Δ.Σ. τοῦ ὡς ἄνω Συλλόγου, κείμενα τὰ ὁποῖα –μαζὶ μὲ τὸ ἐπισημανθὲν ἄνωτέρω (ὑποσημ. 10) δημοσίευμα τοῦ κ. Ἀθανασίου Καραμάνη ὑπὸ τὸν τίτλο «Τὰ συμπεράσματά μου ἀπὸ τὸ Α' Πανελλήνιο Συνέδριον Ψαλτικῆς Τέχνης» – κοινοποιήθηκαν σὲ εὐρὺ φάσμα ἀποδεκτῶν.